

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію
КОЗУЛІ Віталія Михайловича
«ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОЛІТИКИ ІНКЛЮЗІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ
ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки
(Політика і лідерство у вищій освіті)

Актуальність проблеми дисертаційного дослідження. Суспільна потреба у забезпеченні рівного доступу до якісної освіти зумовлює підвищену увагу академічної спільноти до проблеми імплементації політики інклюзії, оскільки саме від рівня її реалізації значною мірою залежить якість освітніх послуг, конкурентоспроможність закладів вищої освіти України та перспективи розвитку цієї галузі загалом. В умовах глибоких соціальних змін, викликаних воєнними діями та очікуваним зростанням попиту на інклюзивну освіту, особливого значення набуває формування безбар'єрного середовища, здатного адекватно реагувати на виклики та інтегрувати європейські стандарти. З огляду на це, наукове осмислення проблеми впровадження політики інклюзії у вищу освіту України є необхідним кроком щодо задоволення суспільних очікувань і стратегічних потреб держави.

Відповідно до положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року упровадження інклюзивного підходу у вищу освіту належить до пріоритетів державної освітньої політики. Водночас, в умовах євроінтеграції особливої актуальності набуває вивчення та осмислення європейського досвіду забезпечення інклюзивності освітнього процесу у закладах вищої освіти. З огляду на це використання напрацювань університетів Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) у цій сфері сприяє посиленню інклюзивної спрямованості вищої освіти в Україні та наближенню її до міжнародних стандартів.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертація В.М. Козулі «Імплементація політики інклюзії у Європейському просторі вищої освіти» є

перспективним науковим дослідженням, яке відповідає запитам педагогічної науки сьогодення.

Актуальність обраної автором проблеми дослідження посилюють визначені у дисертації суперечності між:

- орієнтацією освітньої політики України на інтеграцію до Європейського простору вищої освіти та недостатнім упровадженням європейського практичного досвіду імплементації політики інклюзії на інституційному рівні;
- очікуваним зростанням попиту на інклюзію у вищій освіті в Україні внаслідок війни та недостатнім рівнем архітектурного, матеріально-технічного й кадрового забезпечення імплементації політики інклюзії у вітчизняну систему вищої освіти.

Новизна результатів наукового дослідження вбачається у розробленні і теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних засад імплементації політики інклюзії у вітчизняну вищу освіту на національному та інституційному рівнях на основі досвіду ЄПВО та підготовці пропозицій щодо вдосконалення цього процесу. З цією метою аспірантом здійснено глибокий аналіз тенденцій та особливостей реалізації політики інклюзії в ЄПВО на основі вивчення нормативно-регулятивних, аналітично-оцінювальних та рекомендаційних документів Болонського процесу. Не менш важливим є виявлення В.М. Козулею спільних параметрів найкращих практик провідних європейських ЗВО, що стало підґрунтям для розроблення авторської моделі реалізації інклюзивної політики у вищій освіті України на різних рівнях управління: від національного – до інституційного.

Про цінність роботи для сучасної освітньої практики свідчать результати дослідження, запропоновані до застосування Міністерству освіти і науки України, закладам вищої освіти, громадським організаціями та органам студентського самоврядування. Отримані в процесі дослідження результати, безумовно, слугуватимуть джерелом для вдосконалення професійної компетентності науково-педагогічних працівників та розбудови інклюзивної інфраструктури університетів.

Дослідження пов'язане з науковими темами відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці Інституту вищої освіти НАПН України «Механізми взаємодії вищої освіти та ринку праці» (2022-2024 рр.) та «Механізми розвитку інноваційної діяльності університетів в умовах повоєнного відновлення України» (2025-2026 рр.).

Позитивне враження справляє чіткість формулювання мети та дослідницьких завдань, які забезпечили послідовність наукового пошуку й чітку логіку побудови дослідження.

Повнота оприлюднення основних результатів дисертаційного дослідження є достатньою. Основні положення відображено в опублікованих наукових працях, серед яких 3 статті у провідних вітчизняних фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному виданні, а також матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Наведені публікації достатньою мірою репрезентують наукові положення дисертації та підтверджують апробацію її результатів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання академічної доброчесності. Робота представлена у формі рукопису. Структурно дослідження охоплює вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Структура роботи підпорядкована реалізації поставленої мети та дослідницьких завдань, а послідовність подання матеріалу дає змогу простежити аргументацію автора на всіх етапах наукового пошуку.

У вступі дисертації належним чином обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення результатів.

У першому розділі дисертаційного дослідження автором здійснено ґрунтовний аналіз теоретичних основ політики інклюзії. Уточнено поняттєво-термінологічний апарат, зокрема, дефініції категорій «інклюзія», «інклюзія в освіті», «інклюзивне навчання», запропоновано авторське трактування поняття «інклюзивне навчання у вищій освіті». Особливу увагу приділено історичному

аспекту розвитку інклюзії, на основі чого здійснено періодизацію становлення вітчизняного нормативно-правового регулювання (виділено 5 періодів від 1991 року до нинішнього часу).

У другому розділі М.В. Козулею виявлено тенденції та особливості імплементації політики інклюзії в ЄПВО. Детально простежено еволюцію підходів через комюніке конференцій міністрів країн-учасниць Болонського процесу (від Празького 2001 р. до Тиранського 2024 р.). Розроблено авторську класифікацію документів, що регулюють процедуру імплементації інклюзії в ЄПВО. Проведено глибокий аналіз найкращих інституційних практик європейських університетів (зокрема Трініті-коледжу Дубліна, Університету Барселони, Утрехтського університету) та виокремлено їх ключові параметри, такі як діяльність спеціалізованих підрозділів (відділів EDI) та менторські програми.

У третьому розділі дисертації здобувачем досліджено національний та інституційний рівні регулювання інклюзії в Україні. Використання SWOT-аналізу дозволило йому виявити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози, з якими стикається процес упровадження інклюзії у вітчизняних університетах. Важливим результатом наукового пошуку став розвиток теорії і практики адаптації європейського досвіду та розроблення комплексних пропозицій для національного рівня (зміни до ЗУ «Про вищу освіту», Операційних планів МОН, удосконалення обліку Держстату) та інституційного рівня (створення центрів реабілітації, підвищення компетентності НПП).

Загальні висновки дисертаційної роботи відзначаються внутрішньою узгодженістю та логічно підсумовують результати проведеного дослідження.

Дискусійні положення та рекомендації: Робота є цілісною і методологічно витриманою, проте пропонуємо наступні дискусійні засновки для наукової дискусії:

1. У запропонованому визначенні «інклюзивного навчання у вищій освіті» акцент робиться на пристосуванні суспільства до потреб осіб з ООП. Водночас, з огляду на європейський досвід, на нашу думку, було б доцільно

ширше висвітлити зворотний процес – формування суб'єктності самого студента з ООП як активного учасника забезпечення якості освіти та університетського самоврядування.

2. Автор пропонує модель реалізації інклюзивної політики на різних рівнях, де на інституційному рівні передбачено створення спеціалізованих адміністративних підрозділів. До цього, на нашу думку, варто було б додати детальний розрахунок кадрових та фінансово-економічних умов вітчизняних ЗВО, оскільки створення нових підрозділів під час повоєнного відновлення може стикнутися з дефіцитом бюджетного фінансування.

Висновок. Отже, дисертаційна робота Козулі Віталія Михайловича «Імплементация політики інклюзії у Європейському просторі вищої освіти» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

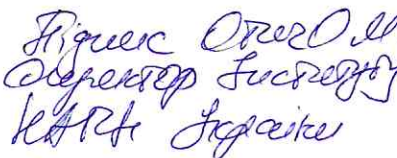
Дисертація Козулі Віталія Михайловича «Імплементация політики інклюзії у Європейському просторі вищої освіти» виконана на високому науковому рівні, повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. та чинного «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Козуля Віталій Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

Доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу соціальних та інституційних
трансформацій у вищій освіті
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України

 Отич О.М.

Директор Інституту
Козуля Віталій

Олег І.І.